

Češka, Josef

[Vidman, Ladislav. Psáno do kamene: (antická epigrafie)]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1977-1978, vol. 26-27, iss. E22-23, pp. 300-301

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/109287>

Access Date: 19. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Širšímu prostředí však autor věnuje poněkud méně pozornosti, třebaže se zabývá i takovými otázkami, jako např. z kterého vlastně semitského písma — z kenaanského, aramejského nebo foinického — převzali Řekové svou abecedu (str. 39 n.), a třebaže např. oslabení Hippiovy moci vysvětluje mimo jiné také rozšířením perské moci v Egejském moři (str. 121 n.). Jinak ovšem zcela po právu odmítá modernizační tendence některých historiků, kteří ve velké řecké kolonizaci přeceňují význam femesině výroby a obchodu (str. 66 n.).

Při pročitání knížky jsem si všiml dvou formulačních nedopatření. Na str. 60 je ve spojení „svobodná voikea“ nevhodně užito dvojsmyslného adjektiva svobodný; bylo by proto lépe užít termínu „neprovdaná voikea“, neboť šlo o ženu nemající osobní svobodu. A na str. 124 chybí ve výkladu o ostrakismu údaj o tom, že se každý rok athénští občané hlasováním vyjadřovali, zda se má ostrakismos konat. Z formulace o ostrakizovaném občanu, podle níž „rozsudek nabyt platnosti tehdy, jestliže shodným způsobem hlasovalo alespoň 6000 občanů“ (tamtéž), může pak vyplynout mylná představa; že se jméno ostrakizovaného občana musilo objevit na 6000 odevzdaných střepeinách; ve skutečnosti musilo být alespoň tolik střepein (ostrak) odevzdáno a ten občan, jehož jméno napsalo nejvíce hlasujících, byl poté nucen opustit na deset let Athény.

Jako poslední kapitola je k výkladu o hospodářském a společenském vývoji připojena charakteristika umění, literatury a myšlení v archaickém Řecku (str. 126—147). Jde o hutné shrnutí kulturních dějin, které ovšem nejsou ani v předchozích kapitolách opomíjeny; naopak autor často při líčení historických událostí cituje prozaická i básnická díla a také jinak si všímá významných kulturních výtvorů v jejich dobových souvislostech. V závěrečném kulturním přehledu může však na str. 127 udivit povýšení aiolské hlavice na samostatný architektonický styl, poněkud anachronisticky zní, mluví-li se na str. 140 nejen o lidových starořeckých písních, ale také o koledách, a na str. 145 není uvedeno, jaký filozofický obsah má Hérakleitův logos.

Poněvadž se P. Oliva zabývá i výtvarným uměním, zasloužila by si v seznamu literatury (str. 151—155) zmínky práce O. Pelikána *Dějiny antického umění*, která vyšla jako vysokoškolská skripta ve Státním pedagogickém nakladatelství již ve třech vydáních (roku 1971, 1972 a 1975). Jinak ovšem vybraná literatura, v níž převažují nejnovější díla světové vědecké produkce, svědčí o vynikající autorově orientovanosti v bibliografii svého oboru i o jeho důkladné znalosti nejhodnotnějších prací z dané tematiky. Proto lze soudit, že asi jen vzhledem k širšímu čtenářskému zájmu pojal do svého seznamu z domácí literatury také některé publikace, jež svým zpracováním i zaměřením patří do popularizační publicistiky.

Nová Olivova knížka o zrození a historickém zformování řecké civilizace — tak by totiž měl ve shodě s obsahem znít její název — bude vítanou příručkou pro vysokoškolské studenty historie a jistě plně uspokojí i jiné čtenáře, kteří po ní se zájmem sáhnou. Jejich očekávání ostatně nezklamou ani vhodně vybrané obrazové přílohy a dobrým vodítkem jim budou i tři mapky (str. 148—150) a podrobný rejstřík (str. 161 až 176).

Josef Česka

Ladislav Vidman, Psáno do kamene (Antická epigrafie). Nové obzory vědy, sv. 16. Academia Praha 1975. Stran 188 + 18 kříd. příloh. Cena brož. výtisku Kčs 27,—.

Velké kvantum pramenného materiálu, které se z antického starověku dochovalo nápisně, uvedlo již v minulém století v život vědní disciplínu, nazývanou epigrafie či epigrafika. V dějinách naší vědy sice nebyly ty podmínky jako na půdě, která kdysi patřila přímo do rámce antického světa, ale přesto se mezi světově známými epigrafiky prosadili dva čeští badatelé: roku 1960 zesnulý akad. Antonín Salač a jeho žák Ladislav Vidman, autor publikace, které poprvé českého čtenáře o epigrafii (preferenci tohoto názvu zdůvodňuje autor na str. 10) soustavně i všestranně informuje. Knížka *Psáno do kamene*, určená nejen specialistům, ale i všem zájemcům o poznání antického světa, však zároveň ukazuje, že nikdo nemůže být epigrafikem, kdo nezná dějiny antického světa a jeho reálie, a že právě studium nápisů tuto znalost dále prohlubuje a upřesňuje.

Autor publikace ovládá dokonale epigrafickou teorii i metodiku a jeho praktická epigrafická činnost mu poskytla množství konkrétního materiálu, z něhož mohl vybrat vhodné i zajímavé příklady, některé dokonce i humorné (např. na str. 68 se vypráví o tom, jak byl žertovně sestaveným falzem uveden v omyl nejmenovaný švýcarský

profesor starověkých dějin). Instruktivní je povšechný výklad o nápisech (str. 13–20) i o vývoji řeckého a latinského písma (str. 21–34), poučný je přehled epigrafického bádání, dovedený prakticky až do současnosti (str. 35–49), včetně objasnění některých nově užívaných metod (str. 141–155) a s nastíněním výhledů dalšího vývoje epigrafického vědeckého výzkumu (str. 156–162).

I neodborníka musí zaujmout kapitola podávající „pravidla hry“ (str. 50–62), tj. zásady platné při publikování napsů, i na ni navazující výklad o tom, jak se nejen vyrábějí, ale také rozpoznávají falza (str. 63–71).

Kapitoly Hřbitovní kvítí (str. 72–84), Něco o jménech (str. 85–104), Úřední kariéry (str. 105–121) a Ostatní druhy napsů (str. 122–140) daly autorovi příležitost, aby čtenáře seznámil s mnoha zajímavými jednotlivostmi z politického i soukromého života starověkých Řeků a Římanů, konkrétně s jejich pohřebním řítem, se strukturou jejich osobních jmen, s jejich úřady a způsobem, jak byly zastávány, a aby také pojednal o různých dekretech a diplomech, o propouštění otroků na svobodu, o římských silnicích vroubených milníky, o římském kalendáři, o kolkovaných cihlách a tesserách i o předvolební agitaci v Pompejích roku 79 n. l.

Konkrétních příkladů je v knížce tolik, že by bylo s podivem, kdyby se do nich tu a tam nevloudilo nějaké nedoplnění. Jde však o věci nepodstatné, jako např. o údaj na str. 98, podle něhož všichni Augustovi vnukové – Gaius a Lucius Caesar i Agrippa Postumus – zemřeli v raném věku ještě za Augustova života, nebo o tvrzení na str. 119, podle něhož si v Římě přisvojili nejvyšší kněžskou hodnost pontifex maximus všichni císařové počínaje Caesarem a Augustem. Ve skutečnosti však Agrippa Postumus přežil Augusta, třebaže byl krátce po jeho smrti zavražděn, a pokud jde o nejvyšší pontifikát Caesarův a Augustův, mají se věci takto: Caesar byl zvolen nejvyšším pontifikem roku 63 př. n. l., tj. dlouho před tím, než se stal samovládcem, a Augustus pak čekal, až zemře jeho někdejší kolega v triumvirátě, Lepidus, který byl nejvyšším pontifikem po Caesarovi, a teprve roku 12 př. n. l. se dal do nejvyššího římského kněžského úřadu s velkou okázalostí zvolit; Augustovi nástupci si ovšem již přisvojovali hodnost pontifex maximus hned při svém nástupu k moci.

Formulace na str. 101 o tom, že v římské říši „nebyly neobvyklé sňatky mezi svobodným mužem a otrokyní“, může při chápání sňatku jako legitimního občanského manželství vést k omylu, a také dedikace *Antonie Galeneti*, uvedená na str. 156, může čtenáře ovládajícího pouze školskou latinu dezorientovat, neví-li že jde o dativ *Antonii(a)e*. Letopočet na str. 117 udávající, že byl Seianus popraven roku 33, obsahuje nepochybně tiskovou chybu; správně má být 31 n. l.

Součástí publikace je 36 obrázků na křídovém papíře. Také jejich výběr svědčí o autorově zdatnosti a zkušenosti v epigrafické práci, jejíž zasloužený popis, obsahující prakticky všechny základní problematiku, se kterou se při studiu napsů setkáváme, je cenným obohacením naší odborné literatury. A poněvadž je knížka psána živě a poutavě, může být právem zařazena i do populární „literatury faktů“.

Josef Česka

Stanislaw Stabryla, Funkcja noweli w strukturze gatunków literatury rzymskiej. Wrocław—Warszawa—Kraków—Gdańsk, Zakład narodowy imienia Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej akademii nauk, 1974, stran 205.

Stanislaw Stabryla patří mezi ty současné klasické filology, kteří se ve své práci neuzavírají moderním metodám a novým pracovním postupům, jež jsou zatím jak v oblasti jazyka, tak i v literatuře mnohem častěji běžné odborníkům zabývajícím se živými jazyky než klasickým filologům. V poslední době jsme měli příležitost seznámit se se Stabrylovou prací *Latin Tragedy in Virgil's Poetry* (Ossolineum 1970), naší pozornosti by však neměla uniknout ani Stabrylova populárněvědná publikace *Powieść starożytna* (Kraków 1971) a konečně v roce 1974 publikoval pak tento autor shora uvedenou práci, věnovanou otázkám funkce novely v struktuře římských literárních druhů.

Publikace je rozdělena do šesti oddílů, přičemž v úvodní kapitole (str. 7–20) probírá autor základní teoretické problémy spojené s řeckou a římskou novelou, jako jsou otázky terminologické, srovnání antické novely s novelou moderní apod. Stabryla uznává, jak to dnes vesměs badatelé činí, podstatné rozdíly mezi novelou antickou a novelou moderní, na druhé straně ovšem nachází i řadu genealogických rysů shodných v novele antické i moderní. Základní teoretický předpoklad, z něhož Stabryla na